

4.7 Vybrané kapitoly ze zeměpisu

Charakteristika vyučovacího předmětu

Důraz je kladen zejména na prohloubení již získaných znalostí a provádění praktických činností spojených s běžným životem. Znalost krajinné sféry a jejích částí se dává do souvislostí s jinými vědními obory a cílem žáků by mělo být nejen chápat příčiny a následky jednotlivých přírodních jevů, ale i posuzovat a navrhnout možná opatření pro zachování rovnováhy v krajinné sféře. Při lokalizaci jevů a objektů v krajinné sféře je vše prezentováno v souvislostech se sociální a hospodářskou sférou. Dotváří se tak celkový obraz o světě, v jehož systému jsou jednotlivé lokality řazeny do určité hierarchie jak po jednotlivých sférách, tak i do určitých krajinných typů.

Aktuálně se snaží reagovat na události ve světě, pomáhá orientovat se v nich a hledat jejich příčiny a možné důsledky pro běžný život. V souvislosti s tím se vyžaduje i zaujetí individuálního postoje a návrh řešení následků. Vytváří také pocit spoluzodpovědnosti za kvalitu života na Zemi a své možnosti na řešení problémů ve vztahu člověka k přírodě nejen na individuální úrovni.

Organizace výuky vybraných kapitol ze zeměpisu:

Jako základní studijní materiál jsou většinou používány učebnice Nakladatelství České geografické společnosti. Vyučovací předmět přednostně probíhá v odborné počítačové učebně s interaktivní tabulí a částečně také v kmenových třídách. Součástí výuky je i možnost doplňování učiva ze zdrojů na internetových stránkách předmětu. Terénní výuka se obvykle uskutečňuje jak v bezprostředním okolí školy (Větrníky, Malhotky,...), tak ve vybraných vzdálenějších lokalitách (Moravský kras, Pálava), kde je třída rozdělena do pracovních skupin. Studenti se pravidelně účastní zeměpisné olympiády na školní a okresní úrovni.

Vyučovací předmět je ve 4. ročníku součástí nabídky volitelných předmětů s časovou dotací 2 hodin týdně.

Při výuce se používají zejména tyto formy výuky:

- výkladové hodiny propojené s diskusí
- samostatné řešení úkolů s vyhledáváním informací z různých zdrojů
- projekty ve skupinách vytvářené ve škole i jako samostatné práce
- hodiny s problémově pojatou výukou
- terénní výuka – vycházky a pozorování v terénu, zeměpisné exkurze

Klíčové kompetence

1. Kompetence k učení, kde žák

- samostatně vytváří referáty a výtahy, ke kterým čerpá informace z různých médií
- plánuje pracovní postup při teoretické přípravě i praktických činnostech
- využívá při výuce i samostatné přípravě pomůcky (mapa, buzola, glóbus,...) a také statistické údaje a grafy
- srovnává a kontroluje výsledky své práce s ostatními a objektivně ji hodnotí
- vnímá ocenění i radu ze strany druhých jako poučení pro další práci

2. Kompetence k řešení problémů, kde žák

- rozpoznává a pojmenovává shodné, podobné a odlišné znaky geografických prvků
- vytváří platformu nebo hypotézu k danému problému nebo úkolu a ověřuje praktickou činností správnost řešení
- využívá již známé metody a rovněž hledá i vlastní způsob řešení problémů
- pojmenovává lokální, regionální a globální problémy a snaží se nalézt jejich řešení

- vnímá problém z různých úhlů pohledu a posuzuje výhody i nevýhody možných řešení

3. Kompetence komunikativní, kde žák

- s porozuměním používá odbornou terminologii
- vyjadřuje své myšlenky a výsledky práce vhodnými komunikativními prostředky (slovně, graficky, matematicky,...)
- geografické názvy používá se správnou výslovností a pravopisem
- je schopen předvést výsledky své práce před spolužáky i na veřejnosti
- vhodně používá při komunikaci i moderní informační technologie

4. Kompetence sociální a personální, kde žák

- spoluvytváří pozitivní pracovní klima ve skupině
- přejímá zodpovědnost na celkovém výsledku při řešení úkolů
- respektuje fyzické a duševní schopnosti a zdraví své i ostatních
- spoléhá se na vlastní úsudek a objektivně posuzuje míru spolehlivosti médií

5. Kompetence občanské, kde žák

- své rozhodování provádí na základě posouzení osobních, skupinových a veřejných zájmů
- řídí se v běžném životě principy trvale udržitelného rozvoje života
- chová se zodpovědně ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí
- ovládá a používá principy chování v krizových situacích
- sleduje dění ve svém okolí, zaujímá k němu postoj a pracuje na zlepšení životního prostředí

6. Kompetence k podnikavosti, kde žák

- uplatňuje svoji kreativitu a snaží se o aktivní účast na výuce
- důsledně plní úkoly, které si sám stanovil i povinnosti vyplývající ze zadání vyučujícího

| | | | | | | |
|----|-----------------------------------|--|--|---|--|---|
| | Předmět: Ročník: | VYBRANÉ KAPITOLY ZE ZEMĚPISU OKTÁVA / 4. ROČNÍK | | | | |
| | TÉMA: | ŠKOLNÍ VÝSTUP – STUDENT: | UČIVO: | PRŮŘEZOVÁ TÉMATA, MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY: | FORMY A METODY VÝUKY: | EVALUAČNÍ NÁSTROJ: |
| 1. | ZEMĚ A VESMÍR | <ul style="list-style-type: none"> vysvětluje rozdíly mezi různými teoriemi o vzniku vesmíru vyhledává nejnovější informace z vesmírného výzkumu porovnává podobnosti a odlišnosti vesmírných těles orientuje se na noční obloze a rozeznává nejvýraznější souhvězdí a hvězdy vybírá důvěryhodné zdroje informací z různých médií vysvětluje příčiny a důsledky pohybů Země | <ul style="list-style-type: none"> Výzkum vesmíru Pohyb hvězdné oblohy Země a její pohyby | <i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> F | Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU EX (okolí školy, pozorování oblohy) | <i>IZL IndZ PP AŽP PH</i> Fix Op ÚP RoD |
| 2. | KARTOGRAFIE | <ul style="list-style-type: none"> tvoří vlastní plánek (trasa pochodu, okolí bydliště, mapka cesty atd.,...) upravuje původní mapy při tvorbě tematických map vytváří na základě grafů a tabulek tematické mapy orientuje se v terénu s mapou a buzolou zná význam nejpoužívanějších mapových značek vytváří profil trasy a zjišťuje její převýšení ovládá základy práce s GIS na počítači | <ul style="list-style-type: none"> Tvorba mapy Tematické mapy Orientace v terénu GIS | <i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> M | Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU EX (práce s mapou, tvorba mapy) | <i>IZL IndZ PP AŽP PH</i> Fix Op ÚP RoD |
| 3. | ATMOSFÉRA | <ul style="list-style-type: none"> analyzuje synoptické mapy a na základě vyčtených údajů provádí měření teploty, tlaku a rychlosti větru a porovnává získané údaje se synoptickými mapami graficky znázorňuje princip globální cirkulace na Zemi vysvětluje příčiny vzniku místních větrů vyhodnocuje klimadiagramy a přiřazuje je k určité oblasti | <ul style="list-style-type: none"> Všeobecný cirkulační systém Podnebí - klimadiagramy Místní cirkulace Počasí - atmosférické fronty, předpověď, synoptické mapy | <i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> Ch F | Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU | <i>IZL IndZ PP AŽP PH</i> Fix Op ÚP RoD |
| 4. | HYDROSFÉRA A KRYOSFÉRA | <ul style="list-style-type: none"> doplňuje si mentální mapu o hlavním mořské proudy se znalostí jejich směru a relativní teploty vytváří tematické mapy (např. říční síť, | <ul style="list-style-type: none"> Voda v oceánech Voda na pevnině Kryosféra | <i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka</i> | Roz Dem AO Prax | <i>IZL IndZ PP AŽP</i> |

| | | | | | | |
|----|---------------------------|--|--|--|---|---|
| | | <ul style="list-style-type: none"> úmoří,...) porovnává řeky podle hlavních hydrologických charakteristik rozeznává útvary vytvořené ledovcem vybírám údaje z médií a uvádí souvislosti změny klimatu a změny v rozloze ledovců | | všedního dne, Spolupráce a soutěže) F Ch | Graf Vy Dem Ilu PsU | PH Fix Op ÚP RoD |
| 5. | PEDOSFÉRA | <ul style="list-style-type: none"> rozeznává hlavní půdní typy ve světovém měřítku i podle vertikální členitosti v ČR uvádí souvislosti mezi vlastnostmi půdních typů a půdotvornými činiteli | <ul style="list-style-type: none"> Pedosféra - úvod Půdotvorné procesy Pásmová zonalita půd Výšková stupňovitost půd | OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže) Bi Ch | Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU | IZL IndZ PP AŽP PH Fix Op ÚP RoD |
| 6. | LITOSFÉRA | <ul style="list-style-type: none"> charakterizuje a zdůvodňuje rozložení hornin v zemském tělese a vlastnosti jeho jednotlivých vrstev vytváří tématické mapy a grafy lokalizuje v mapě hlavní litosférické desky a směr jejich pohybu uvádí souvislosti a příklady mezi pohybem litosférických desek a vznikem pohoří, sopečnou činností a zemětřesením uvádí a lokalizuje příklady působení exogenních činitelů určuje horniny pomocí petrologického klíče | <ul style="list-style-type: none"> Složení zemského tělesa Globální desková tektonika Vznik pohoří Sopečná činnost a zemětřesení Působení exogenních činitelů Horniny a horninový cyklus | OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže) F Ch | Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU EX (okolí školy) | IZL IndZ PP AŽP PH Fix Op ÚP RoD |
| 7. | BIOSFÉRA | <ul style="list-style-type: none"> uvádí, lokalizuje a charakterizuje jednotlivé geobiomy porovnává různé typy krajín a charakterizuje jejich možnosti využívání člověkem a případná ohrožení lokalizuje nejvýznamnější chráněné světové přírodní oblasti a evropské biosférické rezervace | <ul style="list-style-type: none"> Geobiomy - tropický deštný les, savana, pouště a polopouště, stepi, subtropické oblasti, lesy mírného pásu, tajga, tundra, polární oblasti Krajina a životní prostředí Ochrana přírody | OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže) EV (Problematika vztahů organismů a prostředí, Člověk a životní prostředí) Bi | Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU EX (okolí Bučovic) | IZL IndZ PP AŽP PH Fix Op ÚP RoD |
| 8. | SOCIOEKONOMICKÁ GEOGRAFIE | <ul style="list-style-type: none"> vytváří grafy na základě statistických demografických údajů provádí samostatně výzkum na zadané téma a sestavuje na základě získaných údajů statistické i grafické vyhodnocení chápe hierarchické uspořádání sídel a uvádí různé příklady ve světovém i místním měřítku chápe rozdílný význam zemědělství v | <ul style="list-style-type: none"> Obyvatelstvo Sídla Zemědělství Těžba Průmysl Služby a cestovní ruch | OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže) IVT | Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu | IZL IndZ PP AŽP PH Fix Op ÚP |

| | | | | | | |
|-----|----------------------|--|---|---|--|--|
| | | <p><i>jednotlivých světových regionech</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>lokalizuje naleziště strategických surovin a případně uvádí souvislosti s politickými a vojenskými konflikty</i> • <i>posuzuje závislost průmyslových odvětví na různých lokalizačních faktorech</i> • <i>zdůvodňuje rozdíly v rozvoji průmyslových odvětví mezi světovými regiony</i> • <i>lokalizuje hlavní světové turistické oblasti a jejich památky</i> | | | PsU | RoD |
| 9. | REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE | <p><i>uvedené výstupy platí pro všechny uvedené regiony)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>porovnává makroregiony z různých hledisek (poloha, přírodní poměry, hospodářství, kultura,...)</i> • <i>hodnotí přírodní bohatství regionu</i> • <i>dělí státy podle vyspělosti v makroregionu i v celosvětovém srovnání</i> • <i>charakterizuje celkově převažující zaměření ekonomiky makroregionu</i> • <i>charakterizují způsob života obyvatelstva</i> • <i>hodnotí význam makroregionu ve světovém měřítku</i> • <i>lokalizuje a pojmenovává základní místopisné názvy</i> • <i>specifikuje na příkladech přednosti a problémy daného regionu</i> • <i>reaguje na události v jednotlivých regionech a popisuje důsledky těchto událostí v místním i světovém měřítku</i> | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Arktické oblasti a Antarktida ▪ Afrika ▪ Austrálie a Oceánie ▪ Amerika ▪ Asie ▪ Evropa | <p><i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i></p> <p><i>VMEGS (Globalizační a rozvojové procesy, Globální problémy, jejich příčiny a důsledky, Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce, Žijeme v Evropě)</i></p> <p><i>MKV (Základní problémy multikulturních rozdílů)</i></p> <p><i>MV (Mediální produkty a jejich významy, Uživatelé, Role médií v moderních dějinách)</i></p> | <p>Roz AO Prax Graf Vy Ilu PsU</p> | <p><i>Fix Op ÚP RoD IZL IndZ PP HPP PH</i></p> |
| 10. | ČESKÁ REPUBLIKA | <ul style="list-style-type: none"> • <i>používá s porozuměním základní místopisné pojmy popisující územní objekty v terénu a jejich znázornění v mapách</i> • <i>popisuje a lokalizuje hlavní přírodní prvky a útvary</i> • <i>charakterizuje přírodní podmínky a jejich odlišnosti na území naší republiky</i> • <i>rozlišuje různé ekonomické a administrativní postavení center a periferií</i> • <i>popisuje a zdůvodňuje rozmístění a změny ve vývoji obyvatelstva a sídel</i> • <i>analyzuje postavení Česka na základě porovnání statistických údajů</i> • <i>uvádí souvislosti rozdílných vztahů k různým zemím také s naším členstvím v EU a NATO</i> • <i>charakterizuje přírodní i socioekonomické podmínky jednotlivých krajů</i> | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Česká republika - úvod ▪ ČR - přírodní podmínky ▪ ČR - socioekonomické prostředí ▪ ČR - kraje | <p><i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i></p> <p><i>MKV (Základní problémy multikulturních rozdílů)</i></p> <p><i>EV (Životní prostředí regionu a ČR)</i></p> | <p>Roz AO Prax Graf Vy Ilu PsU</p> | <p><i>Fix Op ÚP RoD IZL IndZ PP HPP PH</i></p> |

